

Andrei Gorzo

SFÂRȘIT DE AVENTURĂ

POLIROM
2026

Cuprins

1. ...vinovați care vor să fie prinși...	7
2. <i>Getting to know the general</i>	13
3. „La prima noastră întâlnire am început să vorbim despre infidelitate”	24
4. „Ce s-a întâmplat cu viața ta?”	34
5. Nu te întoarce la locul faptei	46
6. Toată lumea la Canal	51
7. Toată nefericirea omului ar decurge din.....	72
8. Destul albastru în aer	81
9. Imperiul și aventura.....	88
10. Carte poștală din Panama	109
11. Drăgășani, 29 iunie 2025	133
12. Antibes, 13-14 iulie 2025.....	156
13. 5 august 2025. Moare Ion Iliescu.....	175
14. 1 septembrie 2025. Moare Graham Greene.....	191
15. Saigon, 15-16 februarie 2026.....	195
<i>Mulțumiri</i>	211

Greene însuși își părăsește soția și cei doi copii la scurt timp după ce începe aventura cu Walston. (Mai avea și o amantă de cursă lungă: o părăsește și pe ea.) El și Catherine nu prea ar avea cum să se căsătorească religios (soția catolică a lui Greene refuză să-i acorde divorțul), dar el trage de ea ca disperatul, ca și când însurându-se cu Catherine ar putea să repare tot ce-a stricat până la vârsta de 45 de ani. Trage de ea ani buni, atât de tare încât, la un moment dat, ultrapermisivul Henry pune și el piciorul în prag. Viața lui Greene devine foarte plină în perioada aceea. Succesul romanelor *The Heart of the Matter* și *The End of the Affair* (inspirate de viața lui sentimentală) și al filmului *The Third Man* îl propulsează în *jet set*. E tot mai solicitat să observe ca reporter revolte și războaie coloniale. Atunci când nu e în Vietnam sau în Kenya, e cu Catherine (ea însăși o femeie bogată), ba pentru o săptămână la Paris, ba pentru trei la Capri (unde Greene cumpără o casă). Au o viață mondenă. În același timp, continuă să-și practice religia. Păcătuiesc, apoi se spovedesc și, din nou curați, o iau de la început. Își lasă păcatele în confesional ca într-un coș de gunoi dintr-o cameră de hotel. Din afară se vede ca ipocrizie, dar implică suferință – e de-a dreptul grotesc cum își trăiește Greene contorsionările între cele trei femei cu care e încurcat pe la 1948, de parcă ar fi patimile răstignirii. Iar relația amantilor cu religia nu devine în întregime mecanică: din contră, contaminată de febra lor erotică,

e o relație ferventă (citesc împreună, cu pasiune, din mistici catolici precum Thomas Merton, Friedrich von Hügel și Jean-Pierre de Caussade). Deci nu chiar de simplă ipocrizie e vorba (simplă nu e), dar „decadență” i se poate spune.

Din Vietnam, îi scrie lui Catherine că s-a dus acolo în căutarea unui glonț. Scrisorile lui către ea sunt pline de asemenea declarații: „Mă rog în fiecare noapte fie să vii tu, fie să vină moartea. Aș prefera să vii tu, dar, dacă nu, moartea ar fi un substitut acceptabil”. Nu știm cum răspunde Catherine la șantajele lui cu sinuciderea: scrisorile ei către el au fost distruse (probabil de Yvonne Cloetta, ultima lui parteneră de lungă durată). Știm doar că a rărit întâlnirile cu el de la an la an, deși tot au ținut-o așa vreo zece. Ea a păstrat scrisorile de la el, care sunt nu doar stupefiant de adolescente (Greene se apropie în timpul ăsta de 50 de ani), ci și torențiale – e greu de crezut că omul care le scrie mai e capabil și de altceva. Or, în timpul ăsta Greene avansează cu romane, dezvoltă proiecte cinematografice, se lansează ca dramaturg de succes, corespundează cu multe alte persoane, ține disciplinat un jurnal, funcționează la nivel înalt ca jurnalist, navighează abil pe terenuri politice minate. (Un exemplu: atunci când autoritățile franceze din Vietnam îl somează pe consulul britanic să părăsească țara, suspectându-l, în mod corect, că ar fi omul serviciilor secrete britanice, pe Greene îl cruță, deși acesta umbla toată ziua și mai ales toată noaptea de

gât cu consulul.) Din scrisorile către Catherine s-ar putea deduce că e o epavă care își petrece zilele clătinându-se între bodegă, bordel și capelă sub soarele tropical. Iubita mea, mă rog să vină glonțul acela. Sunt ultimul om și fac degeaba umbră pământului. Și peste cinci minute: fii soția mea. Și peste zece: nu mai pot, mă duc să mă anesteziez cu opiu. Citești și te întrebi: cum naiba s-a mai prezentat a doua zi în fața lui Ho Și Min, ca să-l intervieveze? Biografia lui mai notează din când în când câte un incident de sănătate care-ți face părul măciucă: de pildă, la un moment dat începe brusc să facă pipi cu sânge într-o toaletă de aeroport. Dar peste câteva zile a luat-o de la capăt. Corpul îl ține în timp ce el înghesuie mai multe vieți într-una singură. (În anii aceia, un psihiatru important îl diagnostichează informal cu sindrom bipolar.) Iar scrisul îl ține laolaltă.

Una dintre viețile lui este deci un clișeu romantic de secol XIX: bărbat nefericit în dragoste merge la război ca să fie omorât. După descoperirea *in extremis* a unei mine pe un drum din Vietnam, practic sub roțile jeepului său, scrie în jurnal: „După masa de prânz m-am întins un pic și au început să mă bântuie gânduri neplăcute legate de C. Cât de straniu să nu simt niciun fel de recunoștință pentru faptul că mina a fost găsită”. În așteptarea morții – singura pace reală –, el își anesteziază suferința fie cu opiu, fie cu doze de senzație pură. În Vietnam aranjează să participe ca observator la un raid aerian vertical (raidurile orizontale fiind alea

safe, cu bombardierul rămânând în permanență dincolo de plafonul de bătaie al mitralierelor de la sol). În *Americanul liniștit*, experiența e transcrisă astfel:

Pilotul – pe care-l chema Trouin – s-a întors spre mine și mi-a făcut semn cu ochiul: pe volanul lui erau butoanele care controlau tirul mitralierei și cabina bombelor. Când ne-am îndreptat poziția pentru a coborî în picaj, mi s-a făcut un gol în stomac, așa cum ți se întâmplă întotdeauna când încerci o nouă experiență... primul dans, primul dineu, prima iubire. Mi-am amintit de mersul în *montagne russe* la expoziția din Wembley, când ajungeai sus pe culme și nu mai puteai coborî sau pleca – erai prins acolo în capcana propriei tale experiențe. Am apucat să zăresc pe ecran, înainte de a coborî, altitudinea: 3.000 de metri. Nu mai vedeam nimic, nu mai eram altceva decât simțuri. M-am trezit azvârlit în spatele navigatorului; mi se părea că mă apasă pe piept o greutate enormă. Nu mi-am dat seama când au fost lansate bombele. Am auzit după aceea mitraliera tăcănind și carlinga s-a umplut de miros de cordită. Ne-am ridicat și greutatea care mă apăsa pe piept a pierit, în schimb stomacul îmi cădea parcă în jos, învârtindu-se, atras spre pământul pe care-l părăsisem. Timp de patruzeci de secunde nu mai existaseră nici Pyle și nici singurătatea.

Aventura raidului îl eliberează temporar de disconfortul absorbirii de sine, dar până la urmă îl face să se simtă complice la o crimă. Asta se întâmplă după ce,

pe final de misiune, aproape ca o înfloritură de actor ieșit la aplauze, căpitanul Trouin mitraliază scurt o bărcuță de pescar.

Mitraliera țacăni o singură dată și șampana se făcu fărâme, într-o țâșnitură de scânteii. Nici n-am așteptat să ne vedem victimele luptând pentru a supraviețui, ci am urcat și ne-am îndreptat spre casă. M-am gândit din nou, cum mă gândeam când văzusem copilul mort la Phat Diem: „Urăsc războiul”. Fusesse ceva atât de profund neplăcut în întâmplătoarea și subita noastră alegere a prăzii – trecuserăm din întâmplare tocmai pe acolo, fusesse necesară doar o singură rafală, nimeni nu trăsese în noi și plecaserăm iar nesupărați, adăugând cota noastră numărului morților de pe această lume.

Dar, în timp ce suportă atacul ăsta de conștiință umanistă, estetul baudelairian Fowler-Greene continuă să remarce frumusețea luminii vietnameze: cea care cade pe munți e trandafirie, cea care cade pe orezării e aurie. Ca să completeze clișeul, Fowler-Greene n-a venit – trăgând după el *un coeur lourd* ca o ghiulea de ocnaș – să moară într-un război oarecare: a venit să moară într-un război colonial purtat într-o țară neobișnuit de frumoasă de la celălalt capăt al lumii. A venit pentru culorile amurgului colonial francez degulinând peste sofisticata și străvechea civilizație locală, în timp ce – salvând acest amestec de la picturalitate statică – omniprezenții

partizani Viet Minh pot oricând să-și transforme corpurile în bombe. A venit să încerce bordeluri și *fumeries* de opiu cu nume – Arc-en-Ciel, Palais de Jade – ce le promet delicii blazaților depravării. Nu în ultimul rând, a venit pentru poezia numelor, ca Jean Cocteau, la urechile căruia Kuala Lumpur devenea *Kuala l'impure*. Cocteau și Baudelaire experimentaseră înaintea lui cu opiul, iar lucrul ăsta conta mult pentru Greene: interesul lui fusese inițial unul literar – îi plăcuse opiul înainte de a-l fuma. (Oarecum dezarmant pentru un destrăbălat bătrân, după prima pipă i-a scris *maică-sii* ca să i se laude.)

E greu să nu vezi la el ceva de pozeur, de cabotin, de alintat, chiar dacă latura de *stalker* al morții pare să fi existat pe bune în acei ani – a fost observată, de pildă, de soldații care l-au luat cu ei în misiuni de patrulare: în pofida faptului că nu era curajos fizic, ci înclinat spre anxietate, chiar nu părea să-i fie prea dragă propria viață. Mai gravă e senzația că ce face el, dincolo de retorica angajamentelor politice, este să paraziteze colonialismul care e pe cale să devină un hoit. Pe hoit, cu ghearele înfipite în el, stă un mare păsăroi cenușiu, iar ăla e Greene, al cărui alter ego din *Americanul liniștit*, Fowler, se arată în unele momente și conștient de faptul că nici francezul, nici americanul și nici măcar el nu ar fi avut ce să caute în Vietnam. „Merităm să ni se ia gâturile [pentru vina de a fi venit aici]”, spune Fowler, dar sigur că, pe de altă parte, chiar